

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальної роботи

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а р о б о т а

магістра

на тему: «Становлення соціальної відповідальності бізнес-структур в Україні в умовах євроінтеграції»

«Formation of social responsibility of business structures in Ukraine in terms of European integration»

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 231 Соціальна робота
Циганкова Анастасія Віталіївна

Керівник к.д.політ.н., доц. Кравець Г.В.

Рецензент к.політ.н., доц. Гаврилюк Д.Ю.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ ___ від _____._____2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Варнава У.В.
(ПІБ)

Захищено на засіданні ЕК № __
протокол № __ від _____2020 р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

(підпис)

(ПІБ)

Одеса – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	8
1.1. Наукове обґрунтування сутності соціальної відповідальності	8
1.2. Історичні аспекти розвитку та становлення соціальної відповідальності бізнесу	14
1.3. Психологічний аналіз детермінант соціальної відповідальності людини	23
Висновок до першого розділу	26
РОЗДІЛ 2 СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	28
2.1 Бізнес як підґрунтя соціальної відповідальності: фактори формування, проблеми та перспективи розвитку в Україні	28
2.2. Аналіз сучасних моделей концептуального забезпечення соціальної відповідальності бізнесу	33
2.3. Механізми реалізації нормативних показників соціальної відповідальності бізнес-структур в Україні в умовах євроінтеграції	40
Висновок до другого розділу	44
РОЗДІЛ 3 ВИВЧЕННЯ ДИНАМІКИ ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СТРУКТУР	46
3.1. Аналіз формування соціальної відповідальності на прикладі малого підприємства ООО «Комплект-майстер»	46
3.2. Дослідження ціннісно-орієнтованих якостей працівників як основи становлення соціальної відповідальності малого підприємства	53
3.3. Рекомендації щодо формування соціальної відповідальності українських бізнес-структур в умовах євроінтеграції з урахуванням отриманих результатів дослідження	81
Висновок до третього розділу	85

ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	89
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

Зацікавити бізнес бути соціально відповідальним у часи економічної та соціальної кризи, залучити його до вирішення суспільних проблем є актуальним завданням держави в процесі формування громадянського суспільства, особливо в світлі євроінтеграційних прагнень.

Втілення в життя прийнятих змін поставило на порядок денний нові виклики як перед державою, так і перед суспільством. Сутність цього питання полягає у впровадженні зміни системи державного управління в бік публічного управління. Визначальним критерієм для таких змін є запровадження в Україні європейських стандартів обслуговування громадян та професійного обслуговування політичного керівництва.

Виникає потреба переходу від не прийнятних вимогам часу розумінь державного управління до відповідних новим політичним реаліям. Нові економічні механізми та різноманітні інститути громадянського суспільства вимагають перетворення системи державного управління та усього апарату на ефективну систему урядування, що слугуватиме людям.

Одним із ключових чинників ефективного публічного врядування, окрім держави та суспільства, є бізнес, який, з одного боку, є представником суспільства, а з іншого – поряд з державою, має значний вплив на рівень та умови життя громадян.

Можливо вивести три складові єдиної суспільної системи: держава, громадянське суспільство та бізнес, які у своєму розвитку взаємообумовлюють одне одного, а формування ефективної публічної співпраці у трикутнику «влада – бізнес – громадянське суспільство» є потужним джерелом розвитку як економічної системи в цілому, так і вирішення соціальних проблем зокрема.

Проблематику взаємовідносин у трикутнику «влада – бізнес – громадянське суспільство», теорію та методологію функціонування бізнес середовища, соціальної відповідальності бізнесу, як одного з елементів євроінтеграційного поступу України, висвічували у своїх дослідженнях

О.Бабкіна, К.Бондаренко, Д.Видрін, А.Гальчинський, О.Дергачов, А.Колодій, А.Колот, Ю.Мостова, О.Пасхавер, О.Пухкал, І.Рейтерович, О.Сушко, С.Ситник, С.Телешун, М.Томенко та ін.

Проблема соціальної відповідальності, як відповідальності за дії й вчинки перед суспільством і його інститутами, що асоціюється з морально-духовним потенціалом, внутрішньою культурою, давно перебуває в полі зору науковців і практиків в сферах соціології й психології. На межі двох тисячоліть спостерігається підвищення інтересу до наукових і прикладних аспектів відповідальності як і до багатьох споріднених, близьких за природою, суспільних норм і явищ. Формування та розвиток соціальної відповідальності є реакцією на виникнення гострих економічних, екологічних, соціальних, соціокультурних та інших проблем сучасності.

Необхідність підвищення свідомої соціальної відповідальності всіх суб'єктів економічної діяльності та інститутів суспільства обумовлена наступними об'єктивними причинами: поглибленням асиметрії економічного і соціального розвитку, яка дедалі більше загрожує економічній і соціальній безпеці; посиленням конкуренції за ресурси, насамперед за найбільш цінні та продуктивні – людські; послабленням соціокультурних і моральних настанов соціальної діяльності багатьох суб'єктів підприємництва; превалюванням концепції «людини економічної» над концепціями «людини соціальної» та «людини соціально відповідальної».

Для сучасного етапу соціально-економічного розвитку характерна парадоксальна ситуація: на розширення економічних свобод та підприємництва, ініціативності, тощо не спостерігається особливого прагнення більшої кількості громадян та інститутів економіки і суспільства брати на себе відповідальність. А саме ціннісно-орієнтовані якості працівників є основою становлення не лише особистісної відповідальності, а й соціальної відповідальності бізнесу в цілому. Ціннісні орієнтації виникають у людини в процесі соціальної взаємодії як неминучий і завжди унікальний продукт її психічного розвитку, як відносно стійке психічне утворення, що

піддається внутрішнім коливанням і змінам. Вони неминуче накладають відбиток на всі життєві прояви людини і набувають особливого значення.

Ціннісні орієнтації – одна з центральних проблем більшості наук, що вивчають людину в різних сторін. Проблеми ціннісних орієнтацій, соціальної взаємодії й соціалізації членів суспільства розроблялися в працях вітчизняних і закордонних дослідників. Методологічними положеннями про соціалізацію людини виступають концептуальні погляди М.Вебера, А.Маслоу, Т.Парсонса, А.Тоффлера, Ю.Хабермаса та ін.

В нашій державі вивченням цієї проблеми займаються інститут соціології АН України, центр «Соціальний моніторинг», Український інститут соціальних досліджень та ін., які проводять соціологічні дослідження ціннісних орієнтацій, соціальної адаптації, самовизначення особистості в соціокультурному середовищі.

Актуальність теми магістерської роботи зумовлена необхідністю осмислення проблем, пов'язаних зі зміною соціально-економічних основ суспільства, що виникли в ході демократичних реформ в Україні.

Об'єкт дослідження: формування соціальної відповідальності малого підприємства ООО «Комплект-майстер».

Предмет дослідження: ціннісно-орієнтовані якості працівників малого підприємства ООО «Комплект-майстер», як основа формування соціальної відповідальності зазначеної бізнес-структури.

Мета: установити особливості становлення соціальної відповідальності бізнес-структур України в умовах євроінтеграції.

Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення наступних завдань:

1. Розглянути наукове обґрунтування сутності соціальної відповідальності, Історичні аспекти її розвитку та становлення.
2. Визначити особливості психологічного аналізу детермінант соціальної відповідальності людини.

3. Простежити фактори формування, проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні.

4. Проаналізувати сучасні моделі концептуального забезпечення соціальної відповідальності бізнесу.

5. З'ясувати механізми реалізації нормативних показників соціальної відповідальності бізнесу в Україні в умовах євроінтеграції.

6. Дослідити процес становлення соціальної відповідальності малого підприємства ООО «Комплект-майстер». Експериментально перевірити вплив ціннісно-орієнтованих якостей працівників на формування соціальної відповідальності зазначеного підприємства.

Методи дослідження: Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи дослідження:

1) теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, моделювання) для обґрунтування базових теоретичних засад проблеми соціальної відповідальності;

2) емпіричні (спостереження, бесіда, анкетування, тестування – методика «Ціннісні орієнтації» М.Рокича, методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнова, Експрес-діагностика соціальних цінностей особистості);

3) методи кількісної та якісної обробки даних для узагальнення результатів дослідження, перевірки їх об'єктивності.

Враховуючи, що на сучасному етапі соціально відповідальна діяльність бізнесу є загальноприйнятим підходом, якого дотримується значна кількість великих, середніх і навіть малих компаній по всьому світу, робота має прикладне значення, тому результати дослідження та розроблені на їх основі рекомендації щодо основних аспектів соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільної діяльності можуть бути в подальшому використані соціальними працівниками, які працюють на українських підприємствах, що розвиваються в умовах євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

Молоді люди, працівники бізнес-структур, як особлива соціальна група, постійно перебувають у фокусі досліджень соціологів, оскільки, саме вони є чуйним індикатором змін, що відбуваються і визначають в цілому потенціал розвитку суспільства. Від того, наскільки вивчений світ цінностей сучасної молоді людини, її життєві плани, багато в чому залежить ефективність розроблювальних заходів у галузі освіти, у сфері малого та середнього бізнесу, праці й зайнятості.

Можна констатувати, що всі завдання виконані, визначені особливості становлення соціальної відповідальності бізнес-структур України в умовах євроінтеграції.

Розглянуто наукове обґрунтування сутності соціальної відповідальності, Історичні аспекти її розвитку та становлення.

Визначено особливості психологічного аналізу детермінант соціальної відповідальності людини.

Простежені фактори формування, проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні.

Проаналізовані сучасні моделі концептуального забезпечення соціальної відповідальності бізнесу.

З'ясовані механізми реалізації нормативних показників соціальної відповідальності бізнесу в Україні в умовах євроінтеграції.

Досліджено процес становлення соціальної відповідальності малого підприємства ООО «Комплект-майстер». Експериментально перевірено вплив ціннісно-орієнтованих якостей працівників на формування соціальної відповідальності зазначеного підприємства.

Під час проходження практики на базі малого підприємства ООО «Комплект-майстер» було складено план соціального внеску підприємства на 2021 рік. Це благодійні внески, акції, будівельні інвестиції та гуманітарна допомога потребуючому населенню. Ми визначили, що для подальшого розвитку підприємства, соціальні внески, наприклад,

меценатство стають значною дією. Найбільш поширена форма соціальної діяльності українських підприємств - соціальне партнерство з співробітниками.

Отже, ідея соціальної відповідальності перед суспільством, представленим системою зацікавлених сторін, включає концепцію соціально відповідального бізнесу і розглядає його соціальну діяльність з точки зору інтересів суспільства і держави та концепцію корпоративної соціальної відповідальності характеризує усвідомлення бізнесом свого боргу перед суспільством, колективом, індивідом за свої дії та їх соціальні наслідки.

Таким чином, на сучасному етапі для активізації процесів у сфері соціальної відповідальності в Україні, насамперед, необхідним є:

- змінення суспільної свідомості щодо розуміння змісту, значущості соціальної відповідальності для розвитку соціально орієнтованої держави – стратегічного значення соціально відповідальної позиції для зміцнення конкурентоспроможності компаній на ринку та довгострокового сталого розвитку;
- формування законодавчої бази, яка забезпечить зацікавленість бізнесу у впровадженні соціальних програм, а також нормативно-правових актів, які стимулюють розвиток соціальної відповідальності;
- створення партнерської мережі, у рамках якої учасники отримують широкі можливості для просування корпоративної репутації на регіональному та макроекономічному рівнях;
- впровадження методологічних основ надання допомоги в плануванні та реалізації конкретних соціальних проектів та програм, реалізації корпоративних систем соціальної відповідальності;
- створення банку даних соціальних та екологічних ініціатив, у реалізації яких могли б узяти участь державні органи влади, громадські організації та підприємницькі структури.

Соціальна спрямованість бізнесу буде більш ефективною, якщо соціальна відповідальність бізнесу буде включена у стратегію управління

підприємствами. Під час формування корпоративної стратегії необхідно визначити та розробити заходи, які б дали змогу підвищити конкурентоспроможність українських компаній, серед яких можна запропонувати такі: доцільно враховувати соціальну відповідальність під час розроблення стратегії підприємства; формування корпоративної стратегії базувати на принципах розуміння потреб і очікувань суспільства, підвищення ефективності управління ризиками, поліпшення відносин із зацікавленими сторонами; узгоджувати кожен етап та рівень формування корпоративної стратегії з базовою концепцією соціально відповідального бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баюра Д.О. Оцінювання рівня корпоративної соціальної відповідальності компаній / Д.О. Баюра // Теоретичні та прикладні питання економіки. – К: ВПЦ «Київський університет». – 2009. – № 18. – С. 259-264.
2. Баюра Д.О. Формування системи корпоративного управління на засадах соціальної відповідальності/ Д.О. Баюра // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Серія «Економіка». – 2013. – № 10. – 342 с.
3. Бебик В. Держава і громадянське суспільство: партнерські комунікації у глобальному світі: навч.-метод. посібн. / В.Бебик, В.Бортніков, Л.Дегтерьова, А.Кудряченко (за заг. ред. В.Бебика). – К.: Інститут громадянського суспільства, 2006. – 248 с.
4. Безрукова О.А. Відповідальність в сучасному світі: моральні та соціальні підстави соціологічної інтерпретації: монографія. Запоріжжя: ЗНТУ, Видавництво Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру, 2012. - 324 с.
5. Белявська К.С. Соціальна відповідальність бізнесу: еволюція поглядів на проблему / К.С. Белявська // Вісн. Хмельниц. нац. ун. – 2011. – №1. – С. 228-233.
6. Благов Ю.Е. Корпоративная социальная ответственность: эволюция концепции; Высшая школа менеджмента СПбГУ. – 2010. – 272 с.
7. Бондаревич І.М. Філософія: навч. посіб./ І.М. Бондаревич. – Київ: Алерта, 2013. – 239 с.
8. Бутко М. Генезис соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні / М.Бутко, М. Мурашко // Економіка України. –№ 7. – С. 74-85.
9. В.Борейко. Екологічні загрози для нинішнього покоління та шляхи їх подолання // Нова педагогічна думка, 2014 № 4 (80).

10. Вергун Л.І. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах глобальної фінансово-економічної кризи / Л.І. Вергун // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. праць. – К., 2010. – Вип. 23. – 189с.

11. Волосковець Н.Ю. Корпоративна соціальна відповідальність підприємств як основа інноваційного розвитку сучасної економіки / Н.Ю. Волосковець // Наук. праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 125-131. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/index.html.

12. Воробей В. Соціальна звітність: стан та перспективи / В. Воробей // Матеріали зборів мережі Глобального Договору ООН (16.12.2009 р.). – К.: 2009. – 11 с.

13. Габріелян О.А. Філософія історії: підручник / О.А. Габріелян – Київ: Академвидав, 2011. – 213 с.

14. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Аграрне право України: Навчальний посібник. Харків: Право, 2003. - 237 с.

15. Гідна праця – основа соціального добробуту та економічного прогресу: програмна резолюція VI З'їзду Федерації професійних спілок України від 24.03.2011 р. № 6з – 7 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.fpsu.org.ua/dokumentifpu/programnirezolyutsiji-ta-postanovi-vizjizdu-federatsiji-profesijnikh-spilok-ukrajini>.

16. Глобальний договір ООН (UN Global Compact, 2000). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: globalcompact.org.ua

17. Господарський кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 02.01.2018 р.: Офіц. текст. – Поливода А.В., 2018. – 208 с. – (Кодекси України).

18. Гриненко А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: теоретико-методологічний аспект оцінювання соціальної діяльності / А. М. Гриценко // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. – Спец. вип. Праця в XXI столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток: у 2 т. – Т. 2. – К.: КНЕУ, 2012. – 680 с.

19. Грищук В.К. Соціальна відповідальність. Навчальний посібник, Львівський університет внутрішніх справ – 2012. – 152 с.
20. Грішнова О.А., Думанська В.П. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О.А. Грішнова, В.П. Думанська // Экономика и управление. – № 3. – 2011г. – 341 с.
21. Гуменна О. В. Соціальна відповідальність бізнесу в контексті інноваційного розвитку економіки / О. В. Гуменна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09gavdoe.pdf.
22. Деркач С. Соціальна відповідальність бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stepanderkach.com.ua/socialna-vidpovidalnist-biznesu>.
23. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О.Ф. Новікова, М.Є. Дейч, О.В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
24. Дунаєва Л.М. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт РВО «магістр» для студентів галузі знань 23. Соціальна робота» спеціальності 231 «соціальна робота» / Дунаєва Л.М. Хлівнюк Т.П., Кулава К.Ю. – О.: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2019. – 39 с.
25. Економічна теорія. Національна економіка: підручник / В.М.Тарасевич, В.Я. Швець, Ю.І. Пилипенко [та ін.]; за ред. В.М. Тарасевича. – К. Знання, 2012. - 270 с.
26. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. / В.М.Семененко, Д.І. Коваленко, В.В. Бугас, О.В. Семененко; за заг. ред. В.М. Семененка та Д.І. Коваленка. – [2-ге вид., допов. та переробл.]. – К.: ЦУЛ, 2011. – 428 с.
27. Енциклопедичний словник: 500 термінів і понять суспільно-трудової сфери / Під ред.. С.В. Мельника. – 2-ге вид., доп. Та перероб. – Луганськ, 2010. – 728 с.

28. Євтушенко В.А. Внутрішні та зовнішні інституційні форми корпоративної соціальної відповідальності / В.А. Євтушенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2013. – С.40-46. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf>.
29. Закон України «Про захист прав споживачів»: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 10.01.2018 р.: Офіц. текст. – К.: Алерта, 2018. – 36 с.
30. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
31. Закон України «Про охорону праці»: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 19.12.2017 р.: Офіц. текст. – К.: Алерта, 2018. – 32 с.
32. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
33. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: стан та перспективи розвитку / А. Г. Зінченко. – К.: Фарбований лист, 2010. – 56 с.
34. Казмерчук М.Т. Корпоративний кодекс як інструмент управління поведінкою персоналу підприємства / М.Т. Казмерчук // Управління розвитком. – 2013. – № 21. – С. 7-10.
35. Кардаш Е. Аналіз результатів експрес-опроса // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cip.nsk.su/e_events/03_phil/opros.html.
36. Касич А. О., Яковенко Я. Ю. Звіт про стійкий розвиток як аналітичний інструмент формування корпоративної соціальної відповідальності // Ефективна економіка. – №10. – 2014.
37. Кириченко І., Тимошенко Н. Бізнес і доброчинність / Політика і культура. – №37(168).

38. Коваленко О.В. Соціальна відповідальність бізнесу як наслідок державного регулювання економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icp-ua.com/ru/node/1155>.

39. Кодекс законів про працю: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 30.04.2017 р.: (Офіц. текст). – Поливода А.В., 2017. – 120 с. – (Кодекси України).

40. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / Екон. теорія. – 2013. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_4_2.

41. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

42. Концепція національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbs.org.ua/index.php?get=14&id=5817>.

43. Король С. Інституційний підхід до соціальної відповідальності бізнесу // Вісник КНТЕУ. – 2013. – №3. – С. 42-55.

44. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: підручник / Саприкіна М.А., Ляшенко О., Саєнсує М.А., Місько Г. А., Зінченко А. Г.; за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О. С. – К.: ТОВ «Фарбований лист», 2011. – 480 с.

45. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика: підруч. / М.А. Саприкіна та ін.; за ред. О.С. Редькіна. Київ. 2011. 480 с.

46. Котлер Ф.Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Пер. з англ. С. Яринич. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.

47. Кравець І.М. правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2010. - 240 с.

48. Кравченко А.В. Історія соціології: підручник. – К.: Знання, 2016. – 302 с.

49. Кравець Г.В. Соціальні інвестиції як чинник розвитку людського потенціалу. Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток», 24-25 травня 2018 р. – Львів : СПОЛОМ, 2018. – 414 с.

50. Кравець Г.В. Теоретичне підґрунтя та сучасний зміст поняття «соціальна держава». Науков. журнал «Політикус». Випуск 4.2019. - с. 30-33.

51. КСВ як основа політики. Національний порядок денний з КСВ для республіки Македонія: Мат. Четвертого засідання Консультативної Ради розробки проекту Національної концепції розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні 8.11.2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.csrukraine.org/chetverte_zasidannya_konsultativnoi.html.

52. Лазоренко О. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні: експертна думка: зб. статей та рекомендацій» – К.: Стилос, 2007. – 321 с.

53. Ласукова А.С. Порівняльний аналіз моделей корпоративної соціальної відповідальності в банках світу // Вісник Запорізького національного ун-ту. – 2012. – № 3. – С. 181-188.

54. Ликіна Т.І., Бурковська А.В. Основні засади зрівноваженого розвитку // Перспективи розвитку України в умовах глобальної кризи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Дніпропетровськ, 2013. С. 28-29.

55. Мазуренко В.П., Засенко О.Ю. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі // Ефективна економіка. 2012 № 6.

56. Македон В.В. Дослідження процесів забезпечення соціальної відповідальності у провідних моделях корпоративного управління // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 126. – Харків: ХНТУСГ. – 2012. – 387 с.

57. Международный HR-стандарт SA 80001997 «Социальная ответственность» / HR-Portal / Сообщество HR-менеджеров [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.hrportal.ru/article/mezhdunarodnyi-hr-standart-sa-80001997sotsialnaya\](http://www.hrportal.ru/article/mezhdunarodnyi-hr-standart-sa-80001997sotsialnaya)

58. Міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://csr-ukraine.org/ISO_26000.html.

59. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. Навч. посіб. // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с.

60. Петроє О.М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної соціальної політики: монографія / О.М. Петроє. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 152 с.

61. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В.Г. Городяненка. – К., 2005 – 384 с. (Електронний ресурс) – Режим доступу: https://stud.com.ua/101814/sotsiologiya/zagalna_sotsiologiya

62. Плахотний О.Ф. Проблеми соціальної відповідальності. Київ: Вища школа, 1981. 191 с.

63. Полякова О.М. Особливості формування і розвитку соціальної відповідальності підприємств в Україні / О.М. Полякова, П.Ю. Кас // Вісн. економіки трансп. і пром-ті. – 2010. – № 32. – С. 284-289.

64. Посельський В. Конституційний устрій Європейського Союзу. – К.: «Таксон», 2005. – 280 с.

65. Савченко І.Г. Соціальна відповідальність в контексті розбудови соціальної держави в Україні // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2005. – № 2(24): у 2 ч. – Ч. 1. – С. 55–63.

66. Самофалова Т.О. Соціальна відповідальність бізнесу як об'єктивна категорія соціально-економічної системи [Електронний ресурс] / Т. О. Самофалова // Теорія та практ. держ. управління: зб. наук. праць. – Х.:

Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2011. – Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua/ebook/tpdu/2011-2/doc/2/11.pdf.

67. Серікова О.М. Соціальна відповідальність партнерів трудових відносин як чинник раціонального використання трудового потенціалу: теоретико-методологічний підхід / О.М. Серікова // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 11. – С. 237.

68. Сиченко О. О. Концепція корпоративного громадянства в контексті державної соціальної політики [Електронний ресурс] / О. О. Сиченко // Публічне адміністрування: теорія та практика. Електронний збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 2 (6). – Режим доступу: [http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11soodsp.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11soodsp.pdf).

69. Сірко, А.В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посіб. / А.В.Сірко. – К.: ЦУЛ, 2014. – 416 с.

70. Соціальна відповідальність бізнесу: монографія / О. П. Гоголя, І. П. Кудінова; Нац. унт біоресурсів і природокористування України. – Ніжин: Лисенко, 2011. – 175 с.

71. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: моногр. / за ред. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2012. – 501 с.

72. Стецик А.Р. Теоретико-методологічні засади управління соціальною відповідальністю підприємництва в ринкових умовах / А.Р. Стецик // Наук. вісн. НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ, 2011. – Вип. 21.18. – С. 260-266.

73. Стогній О. Україна перед вибором: технократизм чи гармонія з природою / О. Стогній // Віче. - 1995. - №1. - С. 86-93.

74. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. – (Електронний ресурс) – Режим доступу:http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrauni.pdf.

75. Супрун Н.А. Інститут корпоративної соціальної відповідальності: принципи, завдання та пріоритети розвитку / Н. А. Супрун // Наук. праці

Донец. нац. техн. ун-ту. Сер.: економічна. – Донецьк: ДонНТУ, 2011. – Вип. 40-2. – С. 190-196.

76. Філософський словник соціальних термінів: 3-тє вид., доп./ В. Андрющенко (кер.), В. Бакіров, М. Бойченко та ін. 3-є вид., доп. Харків: Р.И.Ф., 2005. 670 с.

77. Цивільний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

78. Чижевський Д. – Філософські твори у чотирьох томах. Том 2. К. Смолоскип, 2005 – 264 с.

79. Шира Н.О. Напрями впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності в практику українських підприємств [Електронний ресурс] / Н.О. Шира, А.І. Іващенко // Ефективна економіка. – 2013. – № 11. – Режим доступу: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2502.

80. Юзик Л.О. Підходи щодо оцінки впливу КСВ на показники діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Л.О. Юзик. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2010_3/Yuzik.

81. Bowen H.R. Social Responsibilities of the Businessman / H.R. Bowen. - New York: Harper & Brothers, 1953. – 276 p.

82. Simon Reich. When firms behave “responsibly”, are the roots national or global? In: International Social Science Journal. Vol. LVII, No 3 (185). – 2005. – Pp. 509-528.

83. Victoria Carty, ‘Technology and Counter-Hegemonic Movements: The Case of Nike Corporation’ Social Movement Studies, 2002. – P. 129.